

ทองสูงกับวิถีชุมชนบ้านม่วงค่อม ตำบลควนลัง
อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

Thong Sung Puppets and the way of life in Ban Muang Khom Community,
Khuang Lang Sub-district, Hat Yai District, Songkhla Province

กิตติศักดิ์ วิสูตร¹

Kittisak Wisut

พสธร พรหมขาว²

Posatorn Promkao

หทัยชนก หนูกลับ³

Hataichanok Nhooglab

อดิศร แซ่ลิ้ม⁴

Adisorn Saelim

อรรถพล นะชัยรัก⁵

Auttapon Nachairak

อรวรรณ ชำนาญเนียม⁶

Orawan Chumnanniam

จุรีรัตน์ บัวแก้ว⁷

Jureerat Buakaew

Abstract

The objective of this qualitative study was to investigate the history of Thong Sung Puppets and their relationship with the way of life of people in Ban Muang Khom Community. The data were collected through in-depth interviews, pictures, note-taking, participatory observations, and related documents. There were five primary and seven secondary informants.

The results revealed that Thong Sung Puppets had a long history but their exact date of origin could not be determined. Local intellectuals who were descendants

¹⁻⁶นักศึกษาระดับปริญญาตรี ภาควิชาสารัตถศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

Students, Department of Education of Foundation, Faculty of Liberal Arts, Prince of Songkla University, Hat Yai Campus.

⁷รองศาสตราจารย์ ภาควิชาสารัตถศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

Associate Professor, Department of Education of Foundation, Faculty of Liberal Arts, Prince of Songkla University, Hat Yai Campus.

of the “Nuanchan” family believed that Thong Sung Puppets originated in Ban Muang Khom before spreading to other areas. Thong Sung Puppets had been related with people’s way of life and beliefs. They respected the puppets as ancestors of the community. In important community activities and on important religious days, Thong Sung Puppets were indispensable part.

Keywords: belief, Thong Sung or Thong Yong, way of life, wisdom

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของหุ่นเชิดทองสูงและศึกษาความผูกพันของหุ่นเชิดทองสูงกับวิถีชีวิตของคนในชุมชนบ้านม่วงค่อม วิธิดำเนินการวิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพโดยอาศัยการสัมภาษณ์เชิงลึก ภาพถ่าย การจดบันทึกและการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องในเรื่องหุ่นเชิดทองสูง โดยแบ่งกลุ่มผู้ให้ข้อมูลคือกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก 5 คน และผู้ช่วยผู้ทรง 7 คน

ผลการวิจัยพบว่า หุ่นเชิดทองสูงมีประวัติความเป็นมายาวนานแต่ไม่สามารถระบุเวลาที่ชัดเจน ปรากฏชาวบ้านที่สืบเชื้อสายตระกูลนวลจันทร์เชื่อว่าหุ่นเชิดทองสูง มีต้นกำเนิดอยู่ที่บ้านม่วงค่อมและกระจายไปอยู่ในพื้นที่อื่นๆ หุ่นเชิดทองสูงมีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของคนในชุมชนในเรื่องความเชื่อ เนื่องจากชาวบ้านนับถือและเคารพหุ่นเชิดทองสูงในฐานะบรรพบุรุษต้นตระกูลของชุมชน เมื่อมีกิจกรรมที่สำคัญของชุมชนหรือกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา หุ่นเชิดทองสูงจะเป็นสิ่งที่สำคัญในการดำเนินกิจกรรมและเป็นส่วนประกอบที่ไม่สามารถแยกออกจากวิถีชีวิตของชุมชนได้

คำสำคัญ: ความเชื่อ ทองสูงหรือทองโย่ง วิถีชีวิต ภูมิปัญญา

บทนำ

ความเชื่อของมนุษย์เป็นเรื่องของการแสวงหาความมั่นคงทางจิตใจ สืบเนื่องมาจากความกลัวภัยธรรมชาติ สัตว์ร้าย โรคภัยต่างๆ หรือสิ่งที่มองไม่เห็นด้วยตาเปล่า คำว่าความเชื่อคือเห็นตามด้วย มั่นใจ ไว้วางใจ กล่าวโดยรวม ความเชื่อ การยอมรับนับถือ ยึดมั่นในสิ่งใดสิ่งหนึ่งทั้งที่มีตัวตนและไม่มีตัวตน ปฏิบัติตามด้วยความไว้วางใจ อาจจะเชื่อด้วยเหตุผลทางปัญญา ด้วยอารมณ์ ความรู้สึก ความเชื่อจึงเป็นตัวกำหนด ควบคุมพฤติกรรมต่างๆ ของมนุษย์ มีผลทางด้านจิตใจสูง ถ้าประพฤติปฏิบัติผิดไปจากความเชื่อก็จะเกิดความกังวล กลัวไปต่างๆ นานา เช่น เชื่อว่าต้นไม้ใหญ่ๆ ภูเขาสูงๆ มีเทพเจ้า ได้แก่ เทวดา เจ้าป่าเจ้าเขา สิ่งสถิต มนุษย์แสดงออกถึงความเชื่อโดยการยกมือไหว้ เมื่อถึงเวลาต้องการความช่วยเหลือ กราบไหว้บูชาสวดมนต์อ่อนน้อมนำผ้าพอนแพรพรรณสีล้วนสวยงามมาประดับ แม้แต่ปรากฏการณ์ตามธรรมชาติต่างๆ เช่น น้ำท่วม แผ่นดินไหว มนุษย์เชื่อว่าเกิดจากผีหรือเทวดาเป็นผู้บันดาลให้เป็นไป เป็นการกระทำของผู้วิเศษที่มีอิทธิพลผิดธรรมชาติ ความเชื่อ

สิ่งต่างๆ เหล่านี้ รวมเรียกว่าความเชื่อเกี่ยวกับ โสยศาสตร์ การดำเนินชีวิตของมนุษย์มีความเชื่อเข้ามาเกี่ยวข้องตลอดเวลาตั้งแต่เกิดจนตาย พฤติกรรมความเชื่อย่อมมีการเปลี่ยนแปลงไปพร้อมๆ กับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ในสังคมชนบทความเชื่อต่างๆ ยังคงมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของคน สอดคล้องกับทฤษฎีทางสังคมวิทยาของ ออแกสต์คอม (August Comte) ที่กล่าวถึง วิวัฒนาการความรู้ของมนุษย์ เรียกว่า “กฎแห่งขั้นสามขั้น” ซึ่งความเชื่อเรื่องวิญญาณหรือสิ่งที่มองไม่เห็นด้วยตาเปล่าขั้นเทววิทยา เรียกว่า “ขั้นนิยาย (theological or fictitious Stage)” ประกอบด้วยความเชื่อในเรื่องวิญญาณ (fetishism) ความเชื่อในเทพเจ้าหลายองค์ (polytheism) และความเชื่อในเทพเจ้าองค์เดียว (monotheism)

“ทองสูง” หรือทองโง่งเป็นความเชื่อในเรื่องวิญญาณบรรพบุรุษของคนในท้องถิ่นภาคใต้ ตั้งแต่จังหวัดนครศรีธรรมราชถึงจังหวัดสงขลา ทองสูงเป็นหุ่นรูปคนขนาดใหญ่ ช่างในมิดนเข้าไปอยู่เพื่อเซ็ดหุ่นทองสูงให้เคลื่อนที่ เรียกว่า เดินทองสูงซึ่งนิยมเดินในชบวนแห่สำคัญ เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมทางพุทธศาสนา ได้แก่ งานแห่กระเจาด ซึ่งชาวพุทธถือเป็นงานที่สำคัญมาก คือ การนำสิ่งของจากวัดหนึ่งไปช่วยอีกวัดหนึ่ง งานเทศน์มหาชาติ ยกช่อฟ้า ฟังลูกนิมิต ทอดกฐิน หรือการอัญเชิญพระพุทธรูปมาประดิษฐานเป็นองค์ประธานในพระอุโบสถ (สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้, 2542) จังหวัดนครศรีธรรมราช เรียกหุ่นว่า ทองโง่ง ส่วนท้องถิ่นจังหวัดสงขลา เรียกหุ่นว่า ทองสูง ด้านลักษณะของทองสูง หรือ ทองโง่งในบริบทพื้นที่ท้องถิ่นจังหวัดนครศรีธรรมราช มีความเชื่อเกี่ยวข้องกับทองสูงหรือ ทองโง่ง เชื่อมโยงกับเปรตหรือบรรพชนที่ทาบพหนักตกลงไปเกิดในอบายภูมิ เมื่อมีงานบุญหรือกิจกรรมทางพุทธศาสนาใดๆ ในท้องถิ่น เปรต หรือ บรรพชนที่ล่วงลับไปแล้วได้กลับมาเยี่ยมลูกหลานคนในชุมชน เพื่อที่จะทำให้ดวงวิญญาณของตนได้รับซึ่งกุศลผลบุญ จึงเกิดการสร้างสัญลักษณ์ที่เป็นตัวแทนสมมุติ เปรตหรือบรรพชนขึ้นมา ด้วยตามความเชื่อทางศาสนาที่เปรตมีรูปร่างสูงโง่ง ลำตัวใหญ่ หุ่นเซ็ดเซียงสัญลักษณ์จึงได้ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อใช้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ซึ่งความเชื่อในเรื่องหุ่นเซ็ดทองสูงสอดคล้องกับแนวคิดของ ประทุม ชุ่มเพ็งพันธ์ุ ได้กล่าวว่า ชาวใต้ส่วนใหญ่เชื่อว่าสิ่งแวดลอมมีอำนาจเหนือคนธรรมดา สามารถบันดาลให้มนุษย์ได้รับคุณหรือโทษได้ เรียกความเชื่อเหล่านี้ว่า ลัทธิผีสิงเทวดา (animism) แม้ปัจจุบันจะมีการนับถือศาสนาแล้วก็ตาม แต่ความเชื่อดั้งเดิมยังมีอิทธิพลเหนือนมนุษย์ตลอดเวลา ซึ่งแสดงให้เห็นว่า อิทธิพลความเชื่อดั้งเดิมยังมีการสืบทอดมาเรื่อยๆ

บ้านม่วงค่อม เป็นจุดเริ่มต้นของการทำหุ่นเซ็ดทองสูงที่มีอายุร้อยปีมาแล้ว ความเชื่อนี้ได้กระจายไปสู่ท้องถิ่นอื่นๆ ในจังหวัดสงขลา เพื่อใช้ให้ในงานประเพณีทอดกฐินของวัดม่วงค่อมซึ่งจัดขึ้นเป็นประจำทุกปี มีพุทธศาสนิกชนและชาวบ้านต่างท้องถิ่นเข้ามาร่วมงานจำนวนมาก เมื่อเห็นหุ่นเซ็ดทองสูงซึ่งเป็นสัญลักษณ์โดดเด่นของชุมชนจึงนำไปประยุกต์ใช้กับท้องถิ่นของตนเอง ในขณะที่เดียวกันชุมชนบ้านม่วงค่อม ยังเป็นท้องถิ่นแห่งศิลปินหลายแขนงในยุคแรกๆ ของจังหวัดสงขลา เช่น นายหนั่งตะลุง ครูหม่อมโนราห์ จึงได้สร้างหุ่นเซ็ดทองสูงเพื่อเป็นตัวแทนของชุมชนในการให้การต้อนรับแขกบ้านแขกเมืองที่เข้ามาเยี่ยมเยือนในงานพิธีสำคัญของหมู่บ้าน (แนบ นวลจันทร์, 2554, สัมภาษณ์) ส่วนอีกความเชื่อหนึ่งในพื้นที่ท้องถิ่นชุมชนบ้านม่วงค่อมและชุมชนใกล้เคียงต่างๆ อาทิ เช่น ชุมชนบ้านหูแร่ ตำบลทุ่งตำเสา อำเภอหาดใหญ่ ได้เชิญหุ่นเซ็ดทองสูงจากชุมชนบ้านม่วงค่อม

ไปประกอบพิธีกรรม และในอำเภอคลองหอยโข่ง จังหวัดสงขลา เชื่อว่าหุ่นเชิดทองสูงเป็นการสร้างสัญลักษณ์ ตามความเชื่อลักษณะมุขปาฐะที่ว่าเป็นตัวแทนของคู่รัก ที่ได้มาร่วมกันอธิษฐานจิต สร้างบุญบารมีเพื่อการทำนุบำรุงพุทธศาสนาตั้งแต่ครั้งยังมีชีวิต ชุมชนจึงมีความเชื่อดังกล่าวจึงสร้างหุ่นเชิดทองสูงในเชิงสัญลักษณ์ของคู่รักเป็นหุ่นเชิดทองสูงเพศชายและหญิง และการนำหุ่นเชิดทองสูงร่วมพิธีกรรมต่างๆ ในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา มิให้นำหุ่นเชิดทองสูงตัวเดียวไปเชิด ต้องนำออกเป็นคู่เท่านั้น หุ่นเชิดทองสูงจึงเป็นตัวแทนเชิงสัญลักษณ์ที่มีอิทธิพลมาจากความเชื่อตามเรื่องเล่ามุขปาฐะที่เล่าสืบต่อกันมา นอกจากนี้หุ่นเชิดทองสูงยังเกี่ยวข้อง มีบทบาทสำคัญทางศาสนาจนกลายเป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตของคนในชุมชนและถูกสร้างขึ้นมาเพื่อระลึก เชิดชูปู่คุณปู่ผู้บุกเบิก ซึ่งเป็นบรรพบุรุษต้นตระกูล เป็นการแสดงความเคารพกลายเป็นสื่อแสดงถึงสัญลักษณ์ของบ้านม่วงค่อมตราบเท่าทุกวันนี้

จากที่กล่าวมาข้างต้นคณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาประวัติความเป็นมาของหุ่นเชิดทองสูงซึ่งมีต้นกำเนิดที่บ้านม่วงค่อม และความสำคัญของหุ่นเชิดทองสูงที่ผูกพันกับวิถีชีวิตของคนในชุมชนเพื่อเผยแพร่ภูมิปัญญาหุ่นเชิดทองสูงม่วงค่อมผ่านรายงานวิจัยให้เป็นที่รู้จักแพร่หลาย เนื่องจากยังไม่มีมีการวิจัยเกี่ยวกับเรื่องหุ่นเชิดทองสูงมาก่อน เพื่อให้คนในชุมชนบ้านม่วงค่อมเกิดความภาคภูมิใจ เล่าขานต่อกัน ไปสู่รุ่นลูกหลาน ให้เห็นถึงความสำคัญกับเอกลักษณ์ของชุมชน อันเป็นสิ่งสร้างพลังความสามัคคีและผลักดันให้วัดม่วงค่อมและชุมชนม่วงค่อมเป็นแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ทางวัฒนธรรมในพื้นที่อำเภอหาดใหญ่จังหวัดสงขลา เพื่อสืบทอดภูมิปัญญานี้ให้คงอยู่ต่อไป

วัตถุประสงค์ในการศึกษา

1. ศึกษาประวัติความเป็นมาของหุ่นเชิดทองสูงบ้านม่วงค่อม ตำบลควนลัง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา
2. ศึกษาความผูกพันระหว่างหุ่นเชิดทองสูงกับวิถีชุมชนม่วงค่อม

วิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative approach) ซึ่งผู้วิจัยให้ความสำคัญกับข้อมูลภาคสนาม (field research) ที่มุ่งเจาะลึกประเด็นศึกษาเพื่อให้ได้ข้อมูลครบถ้วนครอบคลุม โดยผ่านการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (informal Interview) โดยมีผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวนห้าคนคือ เจ้าอาวาสวัดม่วงค่อม นายหนึ่งตะลุง ช่างแกะรูปหุ่น ลูกหลานที่สืบสายตระกูลของนายทองท่อมและนางทองแจ่มที่ชาวบ้านนำมาเป็นตัวแทนหุ่นเชิด ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดม่วงค่อม สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลรองจำนวนเจ็ดคน คือ ชาวบ้านในชุมชนม่วงค่อมและเด็กนักเรียนวัดม่วงค่อม ซึ่งการสัมภาษณ์นั้นเกิดขึ้นจากบริบทที่แตกต่างกัน รวมทั้งใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (participatory observation) และได้เข้าร่วมในขบวนแห่หุ่นเชิดทองสูง นอกจากนี้ยังใช้ข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้องได้แก่ สารานุกรม บทความทางวิชาการ หนังสือศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น มาจัดหมวดหมู่ตรวจสอบความถูกต้อง วิเคราะห์ข้อมูลและนำมาเขียนเป็นรายงานฉบับสมบูรณ์

การวิเคราะห์

งานวิจัยเรื่องนี้ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา นำข้อมูลจากเอกสารและข้อมูลภาคสนามที่ได้จากการสำรวจ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เชิงลึก มาจัดหมวดหมู่ข้อมูลตามประเด็นที่ศึกษา คัดกรองข้อมูล ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล วิเคราะห์ ถอดรหัสตีความ หาข้อสรุปอธิบายเชิงพรรณนา

บริบทชุมชน

“บ้านม่วงค่อม” ตามคำบอกเล่าของผู้สูงอายุ ในหมู่บ้านนี้มีวัดเป็นศูนย์กลางที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในหมู่บ้าน มีต้นมะม่วงขนาดใหญ่งอกขึ้นแล้วค่อมลงสู่ดินแทนที่จะพุ่งขึ้นไปในอากาศ ชาวบ้านจึงเรียกต้นไม้ที่ว่า ม่วงค่อม และใช้เป็นชื่อหมู่บ้านจนกระทั่งทุกวันนี้

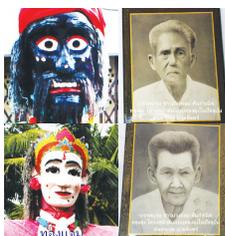
สภาพสังคมของชุมชนม่วงค่อมยังคงลักษณะชนบท ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมที่พึ่งพาธรรมชาติ เช่น ทำนา ทำสวนยาง และใช้ชีวิตแบบพอเพียง ความสัมพันธ์ของคนในหมู่บ้านยังมีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันในฐานะญาติพี่น้อง

ผลการวิจัย

พื้นที่ชุมชนบ้านม่วงค่อม ตำบลควนลัง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เป็นชุมชนที่มีประวัติความเป็นมายาวนานและเป็นเมืองแห่งศิลปินพื้นบ้านภาคใต้ เพราะเป็นแหล่งกำเนิดนายหนังตะลุง ครูหม่อมโนราห์ ฯลฯ จากการวิจัยพบว่า

1. ความเป็นมาของหุ่นเชิดทองสูงบ้านม่วงค่อม ตำบลควนลัง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา มีดังนี้

หุ่นเชิดทองสูง คือ หุ่นที่สร้างขึ้นเพื่อเป็นตัวแทนบรรพบุรุษของชุมชน ซึ่งเป็นต้นตระกูล นวลจันทร์ แต่ไม่ใช่เปรต มีอายุไม่ต่ำกว่าหนึ่งร้อยปี แรกเริ่มหุ่นเชิดทองสูงมี 5 ตัว และได้สูญหายไป 3 ตัว ปัจจุบันเหลือเพียง 2 ตัวเท่านั้น คือ ทองแจ่มและทองท่อม โครงหน้าของหุ่นเชิดทองสูง ได้มาจากรูปเค้าโครงหน้าที่มีอยู่จริงซึ่งชาวบ้านเชื่อว่าเป็นบรรพบุรุษของบ้านม่วงค่อม (ภาพประกอบ 1)

ภาพประกอบ 1 เปรียบเทียบโครงหน้าทองสูงกับบรรพบุรุษต้นแบบ
ที่มา: ถ่ายเมื่อวันที่ 3 พฤศจิกายน 2554

จากการลงพื้นที่สำรวจภาคสนาม พบว่าไม่มีหลักฐานยืนยันประวัติความเป็นมาของหุ่นเชิดทองสูง นอกจากคำบอกเล่าจากปราชญ์ชาวบ้าน ที่เป็นนายหนึ่งตระกูลผู้สืบสายตระกูลนวลจันทร์ รวมไปถึงที่เก็บอัฐิของบรรพบุรุษที่เชื่อว่าเป็นต้นตระกูลของบ้านม่วงค่อมและเป็นที่มาของหุ่นเชิดทองสูง (ภาพประกอบ 2) ซึ่งยืนยันถึงที่มาว่า หุ่นเชิดทองสูงนั้นมาจากบุคคลที่มีตัวตนอยู่จริง ดังเช่นคำบอกเล่าที่คนในชุมชนกล่าวไว้ดังนี้

ภาพประกอบ 2 บัวเก็บอัฐิกระตักต้นกำเนิดหุ่นเชิดทองสูง
ที่มา: ถ่ายเมื่อวันที่ 24 ธันวาคม 2554

“ทองสูงเป็นบรรพบุรุษของชาวม่วงค่อมมีอายุประมาณ 80-100 ปี เป็นต้นตระกูลของสกุลนวลจันทร์ เมื่อท่านล่วงลับไปลูกหลานในชุมชนได้สร้างหุ่นเพื่อเป็นการระลึกถึงบรรพบุรุษ เนื่องจากม่วงค่อมเป็นเมืองแห่งศิลปินหุ่นเชิดทองสูง จึงถูกนำมาใช้ต้อนรับแขกบ้านแขกเมืองและนักแสดงบุญที่เข้ามาทำบุญที่วัดม่วงค่อม”

(แก้ว จิโรภาส, สัมภาษณ์ วันที่ 13 พฤศจิกายน 2554)

“หุ่นเชิดทองสูงอาจจะเป็นพ่อปู่แม่ย่า ลักษณะเป็นบุคคลที่บุกเบิกหมู่บ้านมีลูกมีหลาน ดังนั้นเพื่อแสดงถึงความเคารพ จึงสร้างหุ่นเพื่อเป็นสัญลักษณ์ของหมู่บ้าน มีการเก็บรักษาหุ่นไว้เป็นอย่างดี”

(อัมพร ศรีวรรณ, สัมภาษณ์ วันที่ 5 พฤศจิกายน 2554)

“ทองสูง คือ บรรพบุรุษของคนม่วงค่อม เมื่อก่อนมี 5 ตัว แต่หายไป 3 ตัว สองตัวที่เหลือคือ ทองแจ่มและทองท่อม ซึ่งเป็นต้นตระกูลนวลจันทร์ รูปโครงหน้าของหุ่นมาจากรูปหน้าจริงของบรรพบุรุษ มีอายุเกือบร้อยปี สร้างขึ้นมาเพื่อรำลึกถึงบรรพบุรุษใช้ต้อนรับแขกบ้านแขกเมือง นักแสดงบุญที่เข้ามาทำบุญที่วัดม่วงค่อมและถูกนำมาใช้ในพิธีกรรมสำคัญๆ ต่างๆ ของชุมชนหรือ ในวันสำคัญทางศาสนา”

(เนื่อม นวลจันทร์, สัมภาษณ์ วันที่ 5 พฤศจิกายน 2554)

“หุ่นเชิดทองสูง นั้นมาจากการสร้างหุ่นเพื่อรำลึกถึงบรรพบุรุษต้นตระกูล
ของม่วงค่อมเพื่อเป็นการแสดงถึงความเคารพตักตัญญูที่มีของชนรุ่นหลัง”
(สมพร ศรีวรรณ, สัมภาษณ์ วันที่ 24 ธันวาคม 2554)

จะเห็นได้ว่าประวัติความเป็นมาของหุ่นเชิดทองสูง ได้มาจากคำบอกเล่าของบุคคล
ที่อาศัยอยู่ในชุมชน ทั้งที่เป็นปราชญ์ชาวบ้าน นายหนึ่งตะลุงและชาวบ้าน เพราะเรื่องราวของหุ่น
เชิดทองสูงไม่มีการจดบันทึกหรือรวบรวมเป็นลายลักษณ์อักษร ต้นกำเนิดของหุ่นเชิดทองสูงเกิดจาก
การสร้างหุ่นเชิดเพื่อระลึกถึงผู้บุกเบิกชุมชน ซึ่งเป็นบรรพบุรุษชุมชนบ้านม่วงค่อมเพื่อเป็นการแสดง
ถึงความเคารพและการระลึกถึงบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว เนื่องจากบ้านม่วงค่อมเป็นเมืองแห่ง
ศิลปะและมีนักแสดงบุญเข้ามาทำบุญที่บ้านม่วงค่อมจำนวนมาก หุ่นเชิดทองสูงจึงถูกใช้ในการ
ต้อนรับนักแสดงบุญที่มาจากต่างถิ่น อย่างไรก็ตามยังมีแนวความคิดในเรื่องหุ่นเชิดทองสูงที่แตกต่าง
ออกไปดังคำให้สัมภาษณ์ที่ว่า

“มันเป็นนิทานที่เล่าว่ามีคนป่าพวกหนึ่งคล้ายผีตองเหลืองเข้ามาใน
ชุมชน พอมีงานวัดพวกคนป่าจะมาช่วยงานวัดและคนป่าพวกนี้จะมีสังฆะ
วาจาและช่วยเหลือคนในชุมชน พอคนป่าหายไป ชาวบ้านก็เลยสร้างหุ่น
เพื่อเป็นการระลึกถึงคนป่ากลุ่มนั้น”
(พระครูอุทัย ธรรมธาดา เจ้าอาวาสวัดม่วงค่อม, สัมภาษณ์ วันที่ 5 มกราคม
2555)

จะเห็นได้ว่า ความเชื่อในเรื่องประวัติความเป็นมาของหุ่นเชิดทองสูงบ้านม่วงค่อมมีความ
แตกต่างกัน เนื่องจากการถ่ายทอด การรับรู้ความเชื่อต่างๆ กันมา จึงทำให้เกิดความ
เชื่อหลายสำนวน

ลักษณะของหุ่นเชิดทองสูงบ้านม่วงค่อม

รูปหุ่นเชิดทองสูงสานด้วยดอกที่ทำจากไผ่สีสุก ลายตานกเป็ดล่า ส่วนไหล่เว้นช่องรูปวงกลม
ขนาดคอทองสูงลอดขึ้นได้พอดี ตรงเอวติดดอกให้ตาลี เพื่อให้คอคอดเป็นเอว ล่างสุดเป็นรูปวงกลม
ไม่มีขา ใช้ขาคนแทนขาทองสูง จากช่องคอดึงล่างสุดยาวประมาณ 8 คอก มือทองสูง สานด้วย
ดอกไผ่ เฉพาะช่วงแขนปลายสุดต่อด้วยไม้เป็นรูปฝ่ามือและนิ้วมือ ทาสี ใช้เชือกผูกแขนให้ติดกับ
หัวไหล่ เมื่อดึงทองสูงเคลื่อนที่แขนสองข้างจะแกว่งไปมาคล้ายคนเดินแกว่งแขน (สารานุกรม วัฒนธรรมภาคใต้ 2542)

สาเหตุที่ใช้ค่านำว่าทองหน้าชื่อเพราะหุ่นเชิดทองสูงนั้น มีโครงหน้าแกะมาจากไม้ทองหลาง
ที่มีน้ำหนักเบา แกะสลักได้ง่าย โดยช่างที่แกะโครงหน้าหุ่นเชิดทองสูง คือ นายคล้าย มีสุขศรี

นายแจ้ ทองขาว (นามสกุลสมมุติ) นายเหนียม นวลจันทร์ และท่านกล่อม พระวัดหูแร่ (ภาพประกอบ 3)

ภาพประกอบ 3 โครงหน้าหุ่นเชิดทองสูงที่แกะด้วยไม้ทองหลาง
ที่มา: ถ่ายเมื่อวันที่ 6 พฤศจิกายน 2554

ส่วนหัวทองสูง ทำด้วยไม้ทองหลางมีน้ำหนักเบาและแกะสลักเป็นผู้ชาย ใบหน้าทาด้วยสีด้า มีหนวดเคราดูน่าเกรงขาม มีผ้าโพกหัวสีแดง ประชาชนชาวบ้านเชื่อว่า เปรียบเสมือนมงคลที่ทำให้วิญญาณสัมภเวสีตนอื่นไม่สามารถมาสิงในรูปทองสูงได้ หัวทองสูงผู้หญิงมีใบหน้าที่สวยงามและมีเครื่องประดับตกแต่งบริเวณลำคอรยาวประมาณครึ่งศอกอยู่ในช่องระหว่างไหล่สองข้าง สุดลำคอเจาะรูลึกประมาณ 5 นิ้ว เพื่อสอดไม้สำหรับคนที่อยู่ในทองสูงจับได้ถนัด พลิกแพลงให้หัวทองสูงเอียงซ้ายเอียงขวาแอนหน้าแอนหลัง ตรงส่วนสะเอวทองสูงจะมีไม้อันหนึ่ง คนเชิดทองสูงจะวางคานบนป่าของตนรับน้ำหนักไว้ได้พอดี มือหนึ่งจับไม้ที่สอดใส่หัวทองสูง เหนือเอวทองสูงเจาะรูไว้เพื่อคนเชิดได้ดูทิศทาง ทองสูงจะสวมเสื้อแขนยาวมีสีสันทัดตาและจะมีการเปลี่ยนแปลงขึ้นอยู่กับการบนบานศาลกล่าว เมื่อผู้บนบานได้ในสิ่งที่หวังแล้วจะนำเสื้อผ้ามาเปลี่ยนให้ทองสูง การแต่งกายของทองสูงช่วยจำแนกให้เห็นชัดเจนว่าเป็นผู้หญิงหรือผู้ชาย

หุ่นเชิดทองสูงมีน้ำหนักประมาณ 30 กิโลกรัม และมีความสูงถึง 3-4 เมตร คนเชิดทองสูงเป็นผู้ชายเท่านั้น มีร่างกายแข็งแรงและต้องฝึกฝนเป็นอย่างดี นอกจากนี้จะต้องได้รับการยกชันเพื่อบูชาครูเสียก่อน การเดินแห่ขบวนทองสูงจะมีเครื่องดนตรี กลองยาว ซอ ฉิ่ง โหม่ง ปี่ ทับ ประโคมดังสนั่น เพื่อให้ผู้คนที่ร่วมขบวนมีความสุขสนุกสนาน (แนบ นวลจันทร์ สัมภาษณ์วันที่ 3 พฤศจิกายน 2554) เมื่อแรกเริ่มจะเก็บโครงหน้าและตัวหุ่นเชิดไว้ที่วัดม่วงคอม แต่ปัจจุบันหุ่นเชิดทองสูงจะถูกเก็บรักษาไว้ที่บ้านผู้ซึ่งได้รับมอบหมายให้ดูแลโดยเก็บรักษาไว้เฉพาะโครงหน้า ส่วนโครงร่างจะมีการเปลี่ยนแปลงไปทุกปี เนื่องจากโครงของหุ่นไม่มีความคงทนแข็งแรง ดังคำให้สัมภาษณ์นี้

“คำว่าทองมาจากไม้ทองหลาง คำว่าสูงมาจากรูปหุ่นที่สูงใหญ่ หลักฐานที่จะเป็นตัวยืนยันต้นกำเนิดทองสูง เกิดขึ้นที่ม่วงคอม คือโดก (กระดุก) ของตา

เนี่ยม นวลจันทร์ เขาว่าแกะมาตามหน้าโป (ปู่) แต่แรก แต่ยาคงไม่มีส่วน
เกี่ยวข้องแล้วก็มีหลักฐานเท่ (ที่) แกะหน้า อยู่ไม่ไกลจากวัดม่วงคอม ซึ่งยืนยัน
ได้ว่าทองสูงมีอยู่เท่ (ที่) นี่จริง ทองสูงทำขึ้นเพื่อให้แขกบ้านแขกเมืองแล (ดู)
ในงานบุญต่างๆ เป็นภูมิปัญญาของคนม่วงคอม ทองสูงตัวไผ่ (ผู้) เชอ (ชื่อ)
ว่าโป (ปู่) ทอม ทองสูงไผ่ (ผู้) หลิงเชอ (ชื่อ) ว่าย่าแจ้ม แรกก่อนมีมาสาม
ตัว คือชายสองหญิงหนึ่ง แยกไปแล้วตัวหนึ่ง”

(แนบ นวลจันทร์, สัมภาษณ์ วันที่ 3 พฤศจิกายน 2554)

จะเห็นได้ว่าลักษณะของหุ่นเชิดทองสูงนั้นจะมีโครงหน้าหุ่นที่ทำจากไม้ทองกลาง
แกะสลักง่าย ส่วนโครงร่างหรือรูปหุ่นนั้นสานด้วยตอกไม้ไผ่ มีน้ำหนัก 30 กิโลกรัมและมีความ
สูง 3-4 เมตร ผู้ที่เข้าไปเชิดหุ่นต้องเป็นผู้ชายที่มีความแข็งแรงจึงจะสามารถเชิดหุ่นได้

2. ความผูกพันระหว่างหุ่นเชิดทองสูงกับวิถีชุมชนม่วงคอม

จากการเก็บข้อมูลภาคสนามพบว่าหุ่นเชิดทองสูง มีความผูกพันกับวิถีชุมชนของคนม่วงคอม
เพราะคนในชุมชนส่วนใหญ่ มีความเชื่อว่าหุ่นเชิดทองสูงเปรียบเสมือนบรรพบุรุษหรือผีประจำดิน
ตระกูล (พิทยา บุญธำรัตน์, 2539, น. 28-29) ที่มีความศักดิ์สิทธิ์สามารถอำนวยการให้ตนประสบ
ความสำเร็จในด้านต่างๆ โดยความผูกพันของหุ่นเชิดทองสูงจะเชื่อมโยงผ่านสื่อกลางที่เรียกว่า พิธี
กรรมที่กระทำเพื่อสนองจิตใจ (ไทยศึกษา, 2544, น. 9-11) ในวันสำคัญทางพุทธศาสนา ได้แก่
การทำบุญทอดกฐิน ทอดผ้าป่า สารทเดือนสิบ วันสำคัญของครอบครัว เช่น วันรับขวัญเด็กแรกเกิด
การขึ้นบ้านใหม่ จะมีพิธีกรรมเช่นไหว้ ประกอบด้วย ข้าว ปลายมีหัวมีหาง หมากพลู รูป 16 ดอก
เทียน 2 เล่ม เงินบูชาครู 12 บาท ดอกไม้ของหอม ทองคำเปลว เพื่อเป็นการขอขมาต่อวิญญาณ
ของบรรพบุรุษ เรียกว่า พิธีพลีทองสูง ส่วนผู้ที่เข้าไปเชิดในหุ่นทองสูงจะต้องมีการยกชันครุเสียก่อน
และจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับคาถา “กันจ้งโร” หรือ “จ้งโร” ซึ่งจะได้รับการสืบทอดจากลูก
หลานตระกูลนวลจันทร์ การแห่ทองสูงจะแห่ไปพร้อมกับขบวนกลองยาว มีการหยอกล้อของทองสูง
เพื่อสร้างความสนุกสนาน ดังคำให้สัมภาษณ์ ดังนี้

“พิธีขอขมา อัญเชิญหุ่นเชิดทองสูง ต้องมีเครื่องสักการะเช่นไหว้ เป็นข้าวปลา
ปลาทอด เหล้า หมากพลู เพื่อขอขมาวิญญาณบรรพบุรุษ”

(เนื่อม นวลจันทร์, สัมภาษณ์ วันที่ 3 พฤศจิกายน 2554)

“การจะอัญเชิญหุ่นเชิดทองสูง ต้องมีพิธีขอขมาและคนที่เชิดหุ่นเชิดต้องมี
คาถากันจ้งโร ไม่เช่นนั้นสิ่งไม่ดีจะเข้าตัว อาจทำให้เป็นบ้าได้”

(แนบ นวลจันทร์, สัมภาษณ์ วันที่ 3 พฤศจิกายน 2554)

จากคำสัมภาษณ์ข้างต้นทำให้รู้ว่า หุ่นเชิดทองสูงมีความสัมพันธ์กับวิถีชุมชน โดยผ่านพิธีกรรม
ที่กระทำขึ้นเพื่อตอบสนองทางด้านจิตใจ แม้ไม่มีตัวตน แต่เป็นสิ่งที่ทุกคนยอมรับ พิธีกรรมดังกล่าว

ที่เปรียบเสมือนสื่อสัญลักษณ์ ที่บ่งบอกจุดมุ่งหมาย ความเชื่อและความศรัทธาในหุ่นเชิดทองสูง ซึ่งสามารถแบ่งเป็นด้านต่างๆ ดังนี้

ด้านเศรษฐกิจ ชุมชนม่วงค่อมเชื่อว่าหุ่นเชิดทองสูงสามารถอำนวยความสะดวกในด้านอาชีพ การงาน การค้าขาย ให้ถูกรางวัลสลากกินแบ่งรัฐบาล การไปสมัครเข้าทำงานและขอให้ได้งาน ดังคำให้สัมภาษณ์ต่อไปนี้

“มาบนทองสูงเพื่อเท (เท) ห้ายค้าขายร่ำรวย มีเงินมีทอง ขอห้าย (ให้) โถกเบอร์ (ถูกหวย) ฮ่ะๆ”

(อากาศ เจริญเกียรติ, สัมภาษณ์ วันที่ 5 พฤศจิกายน 2554)

“ประกอบอาชีพค้าขาย ให้ค้าขายร่ำรวยถ้าประสบความสำเร็จจะมาปิดทองหน้าทองสูง”

(ณัฐนิชชา เฉลิมบุญ, สัมภาษณ์ วันที่ 5 พฤศจิกายน 2554)

จะเห็นได้ว่า ชุมชนม่วงค่อมศรัทธาในหุ่นเชิดทองสูงในฐานะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่จะช่วยให้มีความ รุ่งเรืองและร่ำรวยเงินทองได้ ทำให้ชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ทั้งในด้านการค้าขาย อาชีพการงาน คนในชุมชนมีการบนบานศาลกล่าวเพราะเชื่อว่าทองสูงสามารถบันดาลในสิ่งที่คนในชุมชนปรารถนา ได้และเมื่อคนในชุมชนและนอกชุมชนได้รับผลจากสิ่งที่ขอไว้คนในชุมชนก็จะมาทำการแก้บนด้วย วิธีต่างๆ เพื่อเป็นการตอบแทนที่ทองสูงบันดาลให้ประสบความสำเร็จ

ด้านสุขภาพ ชุมชนม่วงค่อมและชุมชนบริเวณใกล้เคียงเชื่อว่า หุ่นเชิดทองสูงสามารถลด บันดาลให้หายจากโรคร้ายไข้เจ็บ ป้องกันอันตรายในการเดินทางไกลไกล การเดินทางไปทำงานต่างถิ่น สามารถคิดถึงทองสูง บนบานในฐานะเป็นบรรพบุรุษให้ช่วยปกป้องรักษา ดังคำให้สัมภาษณ์ที่ว่า

“เคยเชิญหุ่นเชิดไปเท (เท) บ้านเพราะว่าโลกไม่บาย (ลูกป่วย) เลยกาด ทองสูงให้โลก (ลูก) หายจากไม่บาย (ไม่สบาย)”

(สวัสดิ์ มีสุขศรี, สัมภาษณ์ วันที่ 5 พฤศจิกายน 2554)

“ญาติพี่น้องป่วยไม่สบายเป็นโรคมะเร็ง มาไหว้ทองสูงเพื่อขอให้ญาติหายป่วย”

(ประกายรัตน์ เฉลิมบุญ, สัมภาษณ์ วันที่ 3 พฤศจิกายน 2554)

อาจกล่าวได้ว่า ชุมชนม่วงค่อมมีความเชื่อและความศรัทธาว่าหุ่นเชิดทองสูง สามารถบันดาลให้หายป่วยจากโรคร้ายต่างๆ ซึ่งทางการแพทย์ไม่สามารถที่จะรักษาให้หายได้ทันท่วงที นอกจากนี้ยังเชื่อว่าสามารถช่วยคุ้มครองให้แคล้วคลาดทั้งปวงได้ จากความเชื่อและความศรัทธาใน หุ่นเชิดทองสูงของคนในชุมชน เปรียบเสมือนหุ่นมีชีวิต ในแต่ละปีคนในชุมชนจะได้พบหุ่นเชิดทองสูง ออกมากระโดดโลดเต้น ท่ามกลางเสียง ปี่ ชลุ่ม กลองยาว โหม่ง ฉิ่ง ที่คอยให้จังหวะในการเดิน ท่วงท่า การเชิดของหุ่นเชิดทองสูง ที่คอยต้อนรับผู้แสวงบุญ สร้างสีสันให้กับงานและกิจกรรมสำคัญ ทางศาสนาต่างๆ ซึ่งเกิดขึ้นในชุมชนบ้านม่วงค่อมและต่างชุมชน ส่งผลให้เกิดความเป็นมิตรไมตรี

ต่อกันระหว่างชุมชน คนในชุมชนต่างสมัครสมานสามัคคีมีความเป็นพี่น้อง ทุกคนต่างมารวมตัวกัน โดยมีความศรัทธาทงด้านพุทธศาสนามาเชื่อมโยง

ด้านศาสนา ฟุ่ชเชิตทองสูงจะมีความสัมพันธ์กับศาสนา เช่น วันสารทเดือนสิบ วันทำบุญทอดกฐิน ทอดผ้าป่า ฟุ่ชเชิตทองสูงจะเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมมีการแห่ชบวนทองสูง (ภาพประกอบ 4) เนื่องจากคนในชุมชนเชื่อว่ากิจกรรมดังกล่าวเป็นการนำบรรพบุรุษมาร่วมงาน ซึ่งเป็นความเชื่อที่เหมือนกับท้องถิ่นในจังหวัดนครศรีธรรมราช ที่นำฟุ่ชเชิตทองสูงเรียกว่า ทองโย่ง (ภาพประกอบ 5) มาร่วมงานบุญพิธีทางศาสนา เพราะเชื่อว่าวิญญาณผู้ล่วงลับของตระกูลต่างๆ จะกลับมาเยี่ยมญาติสนิทมิตรสหาย จากการทำบุญไปให้ นอกจากนี้คนในท้องถิ่นอื่นยังเชื่อว่าฟุ่ชเชิตทองสูงมีจุดเริ่มต้นมาจากบ้านม่วงค่อมและกระจายไปสู่ที่อื่นๆ (แนบ นวลจันทร์ สัมภาษณ์ วันที่ 3 พฤศจิกายน 2554) ทำให้نگแสวงบุญหลังไหลเข้ามาทำบุญที่วัดม่วงค่อมจำนวนมาก สามารถสร้างรายได้ด้วยยอดเงินบริจาคให้กับวัดม่วงค่อม ดังคำให้สัมภาษณ์ต่อไปนี้

“เมื่อมีงานบุญวันสารทเดือนสิบ วันทอดกฐิน ทอดผ้าป่า ทองสูงจะมีความสำคัญมาก เพราะเป็นศูนย์รวมทำให้คนภายในชุมชน แห่กันมาทำบุญเด็ก ๆ ก็ยกยามาทูทองสูงที่เดินชบวนมาวัด จึงเป็นเหมือนศูนย์รวมที่ทำให้คนมาทำบุญในวันสำคัญทางศาสนามากขึ้น ทั้งคนในพื้นที่และต่างพื้นที่” (พระครูอุทัย ธรรมธาดา เจ้าอาวาสวัดม่วงค่อม, สัมภาษณ์ วันที่ 5 มกราคม 2555)

“พอมี่งานสำคัญ เช่น วันทอดกฐิน วันชิงเปรต ฟุ่ชเชิตทองสูงสามารถดึงดูดให้คนมาร่วมงานบุญกันมากขึ้น เด็ก ๆ ก็ชวนพ่อว่า อีมาแลทองสูงที่วัดทำให้เด็กเข้าวัด”

(กึ่ง นวลจันทร์, สัมภาษณ์ วันที่ 3 พฤศจิกายน 2554)

คำกล่าวข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่า ฟุ่ชเชิตทองสูงนั้นมีความสำคัญ และมีความผูกพันกับวิถีชีวิตของคนในชุมชนในด้านศาสนา เมื่อมีกิจกรรมทางศาสนา ฟุ่ชเชิตทองสูงกลายเป็นสิ่งดึงดูดให้คนทุกกลุ่มกลับเข้ามาร่วมทำบุญที่วัดม่วงค่อม บรรยากาศในงานทำบุญเต็มไปด้วยความสนุกสนานจากลีลาการเดินของทองสูง

การแสดงของทองสูงทำให้คนที่มาร่วมงานบุญสะดุดตา ซึ่งทำให้บรรยากาศเต็มไปด้วยเสียงหัวเราะ ความสนุกสนาน มีการหยอกล้อกับเด็ก ๆ และคนที่เข้ามาทำบุญที่วัด ทำให้บรรยากาศภายในงานทำบุญครึกครื้น

ภาพชุด 1 (ประกอบ)
 ฉายาพิธีกรรมของชาวบ้านม่วนังค้อม

ภาพประกอบ 4 ขบวนแห่หุ่นเชิดทองสูงในงานทอดกฐินวัดม่วงค่อม
 ที่มา: ถ่ายเมื่อวันที่ 6 พฤศจิกายน 2554

ภาพประกอบ 5 ขบวนแห่ทองโย่ง จ.นครศรีธรรมราช ในงานวันสารทเดือนสิบ
 ที่มา: หุ่นเชิดทองโย่ง, 2554

อภิปรายผล

จากการศึกษาประวัติความเป็นมาของหุ่นเชิดทองสูงบ้านม่วงค่อม ตำบลควนลัง อำเภอนครหลวง จังหวัดสงขลา พบว่า ความเป็นมาของหุ่นเชิดทองสูง ไม่มีการจดบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร คงมีเพียงมุขปาฐะของปราชญ์ชาวบ้าน เจ้าอาวาสวัดม่วงค่อมและชาวบ้านที่อาศัยในชุมชนม่วงค่อม สันนิษฐานว่าหุ่นเชิดทองสูงมีอายุกว่า 80-100 ปี จุดเริ่มต้นของหุ่นเชิดทองสูง เกิดจากคนในชุมชนรุ่นหลังระลึกถึงผู้บุกเบิกต้นตระกูล จึงนำโครงหน้าของบรรพบุรุษที่เคยมีชีวิตอยู่จริง มาจัดทำเป็นหุ่น ส่วนอีกความเชื่อหนึ่ง กล่าวคือ การสร้างหุ่นเชิดทองสูง เพื่อระลึกถึงคนป่าที่เข้ามาช่วยเหลืองานวัดม่วงค่อม อย่างไรก็ตาม ต้นกำเนิดหุ่นเชิดทองสูงบ้านม่วงค่อม ที่มีลักษณะคล้ายคลึงหุ่นเชิด “ทองโย่ง” ของจังหวัดนครศรีธรรมราช เนื่องจากรูปร่างหน้าตา มีลักษณะคล้ายคลึงกันของหุ่นเชิดทองสูงบ้านม่วงค่อมกับหุ่นเชิดทองโย่งในจังหวัดนครศรีธรรมราช (สารานุกรม

วัฒนธรรมไทยภาคใต้, 2542) และเป็นสิ่งที่คนในชุมชนให้ความเคารพนับถือ เมื่อมีวันสำคัญทางศาสนา เช่น งานบุญ ทอดกฐิน และวันสารทเดือนสิบ จะมีการแสดงของหุ่นเชิดในส่วนของความแตกต่างคือ หุ่นเชิดทองสูงบ้านม่วงคอม เป็นตัวแทนบรรพบุรุษ เน้นในเรื่องของพิธีกรรม อย่างเช่น ก่อนการเชิดหุ่นเชิดทองสูง ต้องมีพิธีกรรมเพื่อการขอขมา และการใช้อักขระคาถาอาคมของผู้เชิด ส่วนหุ่นเชิดทองไย่งของจังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นตัวแทนวิญญาณผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว เพื่อสร้างเสริมเรี่ยวในงานบุญ ทอดกฐิน และวันสารทเดือนสิบ ความเชื่อในเรื่องหุ่นเชิดทองสูงและทองไย่งอาจได้รับทฤษฎีทางสังคมวิทยา คือ ทฤษฎีปัจจัย (factor theory) ในด้านปัจจัยทางวัฒนธรรมการขยายตัวของวัฒนธรรม การเลียนแบบและการยืมวัฒนธรรม ทำให้หุ่นเชิดทองสูงม่วงคอมมีลักษณะที่คล้ายคลึงกับหุ่นทองไย่งของจังหวัดนครศรีธรรมราช

ความผูกพันระหว่างหุ่นเชิดทองสูงกับวิถีชุมชนม่วงคอมจากการศึกษาทำให้พบว่า

ความผูกพันของหุ่นเชิดทองสูงมีความผูกพันกับวิถีชีวิตของคนในชุมชนม่วงคอมในหลายๆ ด้าน คนในชุมชนมีความเชื่อว่าหุ่นเชิดทองสูงสามารถดลบันดาลให้ประสบความสำเร็จ (แสงอรุณ กนกพงศ์ชัย, 2548, น. 79-80) ทั้งในด้านของสุขภาพ เศรษฐกิจ อีกทั้งยังมีความเชื่อมโยงในด้านศาสนาโดยผ่านสื่อกลางที่เรียกว่า พิธีกรรม (ไทยศึกษา, 2544, น. 9-11) โดยจะมีการบนบานศาลกล่าวเพื่อขอให้ทองสูงอำนวยความสะดวกในด้านต่างๆ และเมื่อคนในชุมชนได้รับในสิ่งที่ปรารถนาก็จะมาแก้บน เพื่อเป็นการตอบแทนที่ทองสูงอำนวยความสะดวกหรือความสำเร็จมาให้ ความเชื่อเรื่องหุ่นเชิดทองสูง สามารถดลบันดาลให้คนในชุมชนที่มาขอประสบความสำเร็จมีมาตั้งแต่อดีตและยังคงมีความเชื่อที่สืบต่อกันมาจวบจนถึงปัจจุบัน (แนบ นวลจันทร์, 2554)

สรุป

หุ่นเชิดทองสูงบ้านม่วงคอมเป็นเรื่องราวที่เล่าสืบต่อกันมาเพราะไม่มีการจดบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรที่ยืนยันถึงประวัติความเป็นมา มีเพียงมุขปาฐะของปราชญ์ชาวบ้าน เจ้าอาวาสวัดม่วงคอมและชาวบ้านที่อาศัยในชุมชนม่วงคอม สันนิษฐานว่าหุ่นเชิดทองสูงมีอายุกว่า 80-100 ปี และที่มาของหุ่นเชิดมาจากบรรพบุรุษต้นตระกูลนวลจันทร์ที่ชาวบ้านเชื่อว่าเป็นผู้บุกเบิกชุมชน ความสำคัญของหุ่นเชิดทองสูงนั้นถือว่ามีความสำคัญต่อชุมชนมากเพราะหุ่นเชิดทองสูงผูกพันกับวิถีชีวิตชุมชนม่วงคอมแทบจะในทุกๆ ด้าน ทั้งในเรื่องของสุขภาพ เศรษฐกิจ และทางศาสนา โดยผ่านพิธีกรรม ซึ่งคนในชุมชนมีความเชื่อว่าหุ่นเชิดทองสูงเป็นบรรพบุรุษที่มีความศักดิ์สิทธิ์ เมื่อต้องการขอในสิ่งที่ตนปรารถนา ก็จะทำการบนบานศาลกล่าว ด้วยเหตุเช่นนี้จึงสามารถสรุปได้ว่าทองสูงไม่สามารถแยกออกจากวิถีชีวิตของชุมชนม่วงคอมได้

ข้อเสนอแนะ

1. หุ่นเชิดทองสูงเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นสัญลักษณ์ของคนในชุมชนคนม่วงคอม ซึ่งควรค่าแก่การอนุรักษ์ หน่วยงานภาครัฐควรเข้ามามีส่วนร่วมในการสืบทอดภูมิปัญญานี้ โดยการมีส่วนร่วมของบ้านและวัด เพื่อปลูกฝังให้คนรุ่นลูกหลานในชุมชนตระหนักถึงคุณค่าของหุ่นเชิดทองสูง

2. โรงเรียนในพื้นที่ควรมีการบรรจุเรื่องหุ่นเชิดทองสูงในตำราเรียน เพื่อให้นักเรียนเห็นความสำคัญของเรื่องราวประวัติความเป็นมาของภูมิปัญญา อันเป็นแนวทางอนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาของท้องถิ่น

3. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการสืบทอดภูมิปัญญาหุ่นเชิดทองสูง โดยความร่วมมือกันของปราชญ์ชาวบ้าน คนในชุมชน ผู้นำชุมชน และองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จัดทำเป็นชุดข้อมูลความรู้

เอกสารอ้างอิง

ไทยศึกษา (2544) นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราชา.

สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ กรุงเทพฯ 2542: มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์.

วัฒนธรรมพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดสงขลา.

คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ, เฉลิมพระชนมพรรษา 6 รอบ 5 ธันวาคม 2542.

หุ่นเชิดทองโย่ง. จังหวัดนครศรีธรรมราช. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: <http://travel.kapook.com/view17471.html>. (วันที่ค้นข้อมูล: 14 ธันวาคม 2554).

วัฒนธรรมบาทลี. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: http://touraroundworld.blog.com/2010/10/07/barong_dance/. (วันที่ค้นข้อมูล: 15 ธันวาคม 2554).

บุคลากร

กิ่ง นวลจันทร์. (2554, 3 พฤศจิกายน). สัมภาษณ์, ที่ศาลาประชาคมหมู่บ้าน ต.ม่วงค่อม อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา

แก้ว จิโรภาส. (นามสกุลสมมุติ). (2554, 13 พฤศจิกายน). สัมภาษณ์, ที่ศาลาประชาคมหมู่บ้าน ต.ม่วงค่อม อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา

ณัฐนิชชา เฉลิมบุญ. (2554, 5 พฤศจิกายน). สัมภาษณ์, ที่ศาลาประชาคมหมู่บ้าน ต.ม่วงค่อม อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา

ดารุณี สุวรรณกาล. (2554, 6 พฤศจิกายน). เจ้าหน้าที่ฝ่ายประชาสัมพันธ์ ห้างเซ็นทรัลหาดใหญ่. สัมภาษณ์, ที่วัดม่วงค่อม ต.ม่วงค่อม อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา

แนบ นวลจันทร์. (2554, 3 พฤศจิกายน). ปราชญ์ชาวบ้าน, นายหนังตะลุง. สัมภาษณ์, ที่วัดม่วงค่อม ต.ม่วงค่อม อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา

ประกายรัตน์ เฉลิมบุญ. (2554, 3 พฤศจิกายน). สัมภาษณ์, ที่วัดม่วงค่อม ต.ม่วงค่อม อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา

พระครูอุทัย ธรรมธาดา. (2554, 5 พฤศจิกายน). เจ้าอาวาสวัดม่วงค่อม. สัมภาษณ์, ที่วัดม่วงค่อม ต.ม่วงค่อม อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา

สนิท รongสวัสดิ์. (2555, 11 มกราคม). มัคทายกวัดม่วงค่อม. สัมภาษณ์, ที่วัดม่วงค่อม ต.ม่วงค่อม อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา

- สมพร ศรีวรรณ. (2554, 24 ธันวาคม). ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดม่วงค่อม. สัมภาษณ์.
ที่โรงเรียนวัดม่วงค่อม ต.ม่วงค่อม อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา
- สวัสดิ์ มีสุขศรี. (2554, 5 พฤศจิกายน). สัมภาษณ์. ที่ศาลาประชาคมหมู่บ้าน ต.ม่วงค่อม
อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา
- เนื่อม นวลจันทร์. (2554, 5 พฤศจิกายน). สัมภาษณ์. ที่ศาลาประชาคมหมู่บ้าน ต.ม่วงค่อม
อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา
- อัมพร ศรีวรรณ. (2554, 5 พฤศจิกายน). สัมภาษณ์. ที่ศาลาประชาคมหมู่บ้าน ต.ม่วงค่อม
อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา
- อาภา เจริญเกียรติ. (2554, 5 พฤศจิกายน). สัมภาษณ์. ที่ศาลาประชาคมหมู่บ้าน ต.ม่วงค่อม
อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา